

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра фізичної культури та спорту**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

_____ Н.І. Василькова

28 серпня 2017 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ОБРАНОГО ВИДУ СПОРТУ
(ТУРИЗМ)**

Ступінь бакалавра
(зі скороченим терміном навчання)

Галузь знань: 01 Освіта

Код та найменування спеціальності: 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма: Фізична культура і спорт. Тренер з видів спорту

Факультет фізичної культури та спорту

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» для студентів спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Розробники: Тіхоміров А. І., доцент кафедри фізичної культури та спорту
_____ (Тіхоміров А.І.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної культури та спорту.
Протокол № ___ від. «___» червня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Тупєєв Ю.В.)

«___» червня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 11	Галузь знань 01 Освіта	нормативна	
	Спеціальність 017 Фізична культура і спорт		
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)	017 Фізична культура і спорт: Тренер з видів спорту	<i>Рік підготовки:</i>	
		перший	
Загальна кількість годин – 330		<i>Семестр</i>	
		1	2
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 год. аудиторних самостійна робота студента – 220 год.	Ступінь бакалавра	<i>Лекції</i>	
		8 год.	6 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		52 год.	44 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		120 год.	100 год.
		<i>ІНДЗ:</i>	
		Вид контролю	
залік	екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання 330 год. : 110 год. – аудиторні заняття, 220 год. – самостійна робота (30% / 70%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» – одна з базових навчальних дисциплін. Курс передбачає ознайомлення майбутніх бакалаврів з теоретичними та практичними засадами організації навчально-виховного процесу в позаурочний час як важливого складника методики викладання туризму, видами та формами туристично-краєзнавчої роботи (ТКР), можливостями застосування позакласних форм роботи для підвищення ефективності освітнього процесу.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути навичок планування систематичної ТКР (організації гуртків, секцій тощо), оволодіти методикою проведення епізодичних стаціонарних та туристичних занять (екскурсій, походів, зльотів, змагань), методикою добору інформації, допоміжної навчально-методичної літератури, розробки та проведення експедиційних і екскурсійних заходів.

Вивчення дисципліни «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» має на меті розкрити основні питання теорії та методики ТКР із застосуванням сучасних та інноваційних освітніх форм і методів.

Для сприйняття та засвоєння курсу студенти повинні мати знання щодо методики викладання туризму, організації та проведення екскурсій, уміти застосовувати методи краєзнавчих досліджень, орієнтуватися в змісті сучасних навчальних програм.

Мета викладання дисципліни: професійна підготовка студентів до практичної діяльності в якості вчителя фізичної культури в учбових закладах середньої освіти.

Основні завдання дисципліни полягають у такому:

- дати уявлення про форми й види ТКР;
- показати роль ТКР у системі освіти;
- сформулювати уявлення про основні методи ТКР;
- дати практичні рекомендації стосовно підготовки, проведення та підбиття підсумків масових туристичних заходів, екскурсій, походів, експедицій тощо, а також методичні рекомендації щодо організації роботи шкільних краєзнавчих музеїв.

У результаті вивчення дисципліни майбутній фахівець повинен *знати*:

- місце ТКР у системі освіти, її зміст, форми, види, методи;
- напрямки ТКР;
- організаційні форми ТКР: гурток; секція; клуб;
- класифікацію видів туристичної роботи: екскурсія; похід; експедиція;
- методичні засади проведення масових туристичних заходів.

Підготовлений фахівець повинен *вміти*:

- застосовувати набуті знання в організації ТКР у педагогічній діяльності;
- розробляти й проводити оглядові та тематичні екскурсії, походи, експедиції;
- організовувати роботу гуртків, секцій, клубів тощо.

Критеріями засвоєння матеріалу навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» є наявність у студентів наступних **знань**:

- місця та значення краєзнавчо-туристичної роботи у системі фізичного виховання України;
- історії розвитку та зародження туризму в Україні;
- організації та змісту занять з краєзнавчо-туристичної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах, дитячих оздоровчих таборах ;
- організації та правил проведення змагань з краєзнавчого туризму;

вмінь та навичок:

- проведення будь-якої частини уроку і уроку фізкультури спрямованості в цілому, згідно з програмою загальноосвітніх середніх навчальних закладів;
- проведення секційних занять з краєзнавчого туризму у секціях загальноосвітніх навчальних закладів та дитячому оздоровчому таборі;
- організації та проведення змагань з краєзнавчо-туристичної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі та дитячому оздоровчому таборі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні ***знати:***

- місце та значення організації краєзнавчо-туристичної роботи у системі фізичного виховання України;
- історію розвитку туризму на Україні;
- організацію та зміст організації краєзнавчо-туристичної роботи у загальноосвітніх та спортивних навчальних закладах, дитячих оздоровчих таборах;

вміти:

- технічно вірно виконувати всі вивчені туристичні вправи, показуючи при цьому результати, що відповідають програмним контрольним нормативам;
- проведення секційних занять з організації краєзнавчо-туристичної роботи у секціях загальноосвітніх навчальних закладів та дитячому оздоровчому таборі;
- організувати та провести заняття з організації краєзнавчо-туристичної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі та оздоровчому таборі.

Оволодіти такими компетентностями:

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 2. Здатність планувати та управляти часом.
- ЗК 3. Здатність спілкуватися українською мовою (усно та письмово).
- ЗК 4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 7. Здатність працювати в команді.
- ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 9. Навички здійснення безпечної діяльності.
- ЗК 10. Прагнення до збереження навколишнього середовища, реалізації концепції сталого розвитку людства.
- ЗК 11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК 1. Здатність використовувати під час навчання та виконання професійних завдань знань про будову тіла людини та механізми життєдіяльності її організму, фізіологічні та біохімічні основи адаптації до фізичних навантажень різної спрямованості.

ФК 2. Здатність використовувати під час навчання та виконання професійних завдань базові знання з теорії і методики фізичного виховання та спортивної підготовки.

ФК 3. Здатність до загальної орієнтації у застосуванні основних теоретичних положень та технологій оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

ФК 4. Здатність використовувати під час навчання та виконання професійних видів робіт основ медичних знань, надавати долікарську допомогу особам під час виникнення у них невідкладних станів та патологічних процесів в організмі, та методику фізкультурно-спортивної реабілітації таких осіб.

ФК 6. Здатність використовувати різні методи та прийоми навчання, виховання та соціалізації особистості.

ФК 7. Здатність визначати закономірності, розвиток і форми психічних проявів людини, а також формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості.

ФК 8. Здатність використовувати під час навчання та виконання професійних завдань базові знання із загальної теорії здоров'я та здатність до інтегрування знань про принципи, шляхи та умови ведення здорового способу життя.

ФК 9. Здатність використовувати спортивні споруди, спеціальне обладнання та інвентар.

ФК 10. Здатність здійснювати організацію діяльності з використанням різних видів та форм рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, зокрема, зі спортивного туризму й орієнтування за топографічними картами та іншими засобами навігації.

ФК 12. Здатність розв'язувати практичні проблеми за невизначених умов в окремих напрямках фізичної культури і спорту.

На вивчення навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» відводиться: 123 гр. 330 годин (11,0 кредитів за ECTS).

Заліки та екзамени за кредити студент отримує згідно до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

Навчальна дисципліна «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» включає наступні дидактичні одиниці:

теоретичну систему науково-практичних знань в галузі краєзнавчо-туристичної роботи, яка вивчається студентами на лекціях, практичних заняттях та самостійно;

практичний розділ, що складається з таких підрозділів:

- а) засвоєння техніки пересування по маршруту;
- б) надбання навичок суддівства зльотів та конкурсів;
- в) надбання навичок самостійної роботи з науково-методичною літературою та навчання складанню звітів з краєзнавчо-туристичної роботи;
- г) оволодіння основами методики науково-дослідницької роботи в галузі здоров'я, фізичного виховання, краєзнавчої та туристської роботи.

контрольний розділ, що визначає диференційований та об'єктивний облік результатів навчальної діяльності студентів і також включає в себе ряд підрозділів:

а) контроль засвоєння теоретичних знань (модульні тестові та текстові контрольні роботи, контрольні практичні роботи);

б) контроль засвоєння організації та проведення краєзнавчо-туристичної роботи;

в) контроль рівня та динаміки фізичної підготовленості студентів, які займаються краєзнавчо-туристичною роботою;

г) контроль навичок похідного життя в поході

Всі розділи програми є взаємообумовленими та взаємозв'язаними спільною метою надання студентам необхідного обсягу професійних знань, вмінь та навичок.

При викладанні курсу **лекцій** студентам надають теоретичні знання з літературних та наукових джерел стосовно зародження і розвитку організації туристично-краєзнавчої роботи. Тому студенти з лекційного курсу повинні *знати*: історичні відомості зародження туризму, напрямки його розвитку і формування як пошукової виховної дисципліни. На лекціях надаються теоретичні знання і методи організації краєзнавчо-туристичної роботи, а також методи наукових навичок.

На практичних заняттях студенти вивчають основи загальної техніки туристичної підготовки, оволодівають методикою підготовки до організації краєзнавчо-туристичної пошукової роботи за вибраною метою походу.

Самостійна робота: надає студентам можливість творчого, пошукового підходу до вивчення теоретичних джерел з організації краєзнавчо-туристичної роботи, фізичних вправ, також поглибленню знань методики проведення досліджень.

Критеріями засвоєння матеріалу навчальної дисципліни «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» є наявність у студентів наступних *знань*:

– туризму як соціального явища;

– нормативно-правової бази та кадрового забезпечення краєзнавчо-туристичної роботи

– краєзнавчо-туристичних ресурсів

– програмування навантаження в туризмі та контроль за його впливом на організм

– основ топографії та орієнтування

– організацію харчування в туристському поході

– організації та правил проведення змагань та зльотів з краєзнавчо-туристичної роботи;

– організація рятувальних робіт та надання першої медичної допомоги в поході

– вмінь та навичок: технічно правильного виконання долаття природних перешкод

Об'єктом дисципліни є краєзнавчо-туристична робота як вид діяльності та як засіб фізичного розвитку та виховання.

Предметом дисципліни є теоретичні основи краєзнавчо-туристичної роботи, методики її проведення, правила змагань та їх організація та суддівства.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти оволодівають такими *компетентностями*:

I. Загальнопредметні:

- здатність до аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів.
- набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування знань та компетентностей з характеристики сфери фізичного виховання та застосування їх під час педагогічної практики та у професійній діяльності.
- здатність виконувати завдання в групі під керівництвом лідера, подібні навички, що демонструють здатність до врахування строгих вимог дисципліни, планування та управління часом.
- здатність до ефективного комунікування та до представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології.
- уміння спілкуватися із нефхівцями. Певні навички викладання теоретичного та практичного матеріалу.
- дотримуватись етичних принципів як з погляду професійної чесності, так і з погляду розуміння можливого впливу досягнень сфери фізичного виховання на соціальну сферу.

II. Фахові:

Соціально-особистісні компетенції

- володіння культурою мислення, здатністю до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановці мети та вибору шляхів її досягнення;
- готовність до співпраці з колегами, роботі в колективі; розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей (принципи біоетики); адаптивність та комунікабельність;
- прагнення до саморозвитку, підвищення кваліфікації та майстерності;
- уміння критично оцінювати свої переваги і недоліки, намічати шляхи і вибирати засоби розвитку переваг і усунення недоліків;

Загальнонаукові компетенції

- використання в професійній діяльності основних законів фундаментальних та природничо-наукових дисциплін, застосовування методів математичного аналізу і моделювання, теоретичного та експериментального дослідження;
- використання в професійній діяльності базових знань в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; надбання навички використання програмних засобів і роботи з інтернет-ресурсами.

Інструментальні компетенції

- надбання навички застосування комп'ютерної та мультимедійної техніки у професійній діяльності;
- володіння навичкою роботи з реєстраційною, вимірною та іншими видами апаратури, що застосовуються у професійній та науково-дослідницькій діяльності.

Загально-професійні компетенції

- реалізація фундаментальних положень фахових дисциплін у безпосередній професійній діяльності – під час проведення різних форм занять з характеристики сфери фізичного виховання;

- володіння спеціальною професійною термінологією.

Спеціалізовано-професійні компетенції

- надбання знань в галузі туристичної діяльності фізичної культури та спорту (порядок підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації фахівців та ефективного використання кадрових ресурсів, інформація про організації різних типів, які функціонують у сфері фізичного виховання і спорту, регламентування їх діяльності, діловодство та ділові наради, основи спонсорської діяльності);

- розуміння обґрунтування понять сфери фізичного виховання (туризм);

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **330 годин / 11 кредитів ECTS.**

Екзамен за змістовні модулі студент отримує згідно до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Основи туризму.

Тема 1. Основи туризму.

Тема 2. Програмно-нормативні та організаційні основи туризму.

Тема 3. Основи техніки і тактики туризму.

Тема 4. Коротка історія краєзнавчих досліджень.

Кредит 2.

Туристично-краєзнавча робота як форма навчально-виховної діяльності

Тема 1. Туристично-краєзнавча робота як форма навчально-виховної діяльності

Тема 2. Форми, принципи і методи туристично-краєзнавчої роботи

Тема 3. Вікові особливості учнів і туристично-краєзнавча робота

Тема 4. Педагогічні та психологічні аспекти дитячо-юнацького туризму.

Тема 5. Планування й облік роботи гуртків

Кредит 3. Основні форми туристично-краєзнавчої роботи

Тема 1. Навчальна стежка

Тема 2. Організація шкільного краєзнавчого музею

Тема 3. Місце екскурсій в організації туристично-краєзнавчої роботи

Тема 4. Експедиція як форма туристично-краєзнавчої роботи

Тема 5. Похід як форма туристично-краєзнавчої роботи

Тема 6. Організація масових туристичних заходів

Тема 7. Застосування ігрових прийомів у туристично-краєзнавчій роботі

Кредит 4. Організація та проведення туристичних походів.

Тема 1. Масові туристичні заходи – зльоти, змагання.

Тема 2. Туризм і охорона навколишнього середовища.

Тема 3. Методика заохочення населення до занять туризмом.

Тема 4. Методика ресурсного забезпечення занять туризмом.

Тема 5. Організація і проведення початкової туристичної підготовки.

Тема 6. Організація і проведення туристичного походу з починаючими туристами.

Кредит 5. Проведення туристично-спортивних занять в позаурочний час.

Тема 1. Туризм в позаурочний час.

Тема 2. Заняття туризмом – важлива складова національної культури.

Тема 3. Проведення туристично-спортивних занять в позаурочний час.

Кредит 6. Характеристика природно-географічного, суспільно-історичного, туристичного потенціалу України

Тема 1. Характеристика природно-географічного туристичного потенціалу України

Тема 2. Суспільно-історичні туристичні ресурси України

Тема 3. Сутність та склад суспільно-історичних ресурсів.

Тема 4 Біосоціальні рекреаційно-туристські ресурси.

Тема 5 Фортеці, замки і монастирі як подієві ресурси.

Тема 6 Краєзнавчо-туристичні ресурси Миколаївщини.

Тема 7 Робота з природними джерелами краєзнавчої інформації.

Кредит 7. Спортивне орієнтування як вид спорту.

Тема 1. Історія формування орієнтування як виду спорту.

Тема 2. Топографічні, спортивні карти. Масштаб.

Тема 3. Компас. Умовні знаки спортивних карт.

Тема 4 Вимірювання відстаней. Перші кроки за азимутом. Визначення точки знаходження.

Тема 5 Прийоми орієнтування за картою.

Тема 6. Рельєф місцевості і його зображення на спортивних картах.

Тема 7. Комплексне читання карти. Перенесення КП.

Кредит 8. Базова туристська підготовка орієнтувальника.

Тема 1. “Узяття” КП і ближній пошук.

Тема 2. Відновлення орієнтування. Аналіз втрат часу.

Тема 3 Тактико-технічні прийоми вибору руху.

Тема 4 Організація і проведення змагань зі спортивного орієнтування.

Тема 5. Визначення результатів змагань з орієнтування у заданому напрямку.

Тема 6. Заходи безпеки при проведенні змагань та тренувань.

Тема 7. Медичне забезпечення змагань зі спортивного орієнтування.

Кредит 9. Туризм як галузь рекреації.

Тема 1. Загальне уявлення про рекреацію.

Тема 2. Рекреаційний потенціал та рекреаційні ресурси.

Тема 3. Туризм як специфічна форма міжнародної торгівлі послугами.

Тема 4. Туризм і регіональний розвиток.

Кредит 10. Особливості рекреаційної діяльності. Рекреаційна система

Тема 1. Загальне уявлення про рекреаційну діяльність.

Тема 2. Основні концепти рекреаційної діяльності.

Тема 3. Концепції рекреаційних систем.

Тема 4. Туризм як галузь рекреаційної діяльності.

Тема 5. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційної сфери та туризму в Україні.

Кредит 11. Рекреаційні ресурси України.

Тема 1. Природно-ресурсний потенціал земель рекреаційного, курортного та природоохоронного значення.

Тема 2. Територіальна структура рекреаційного комплексу України.

Тема 3. Курортна система України.

Тема 4. Рекреаційна система Карпатського регіону.

Тема 5. Історико-архітектурне середовище людини і рекреація.

Тема 6. Проблемно-методичні питання визначення величини рекреаційних навантажень на ландшафтні комплекси природно-заповідних рекреаційних територій.

Тема 7. Природний рекреаційний потенціал і його визначення на прикладі Карпатського регіону.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
л		п	лаб	інд	с/р
Кредит 1. Основи туризму.					
Тема 1. Основи туризму.	8				8
Тема 2. Програмно-нормативні та організаційні основи туризму.	8		2		6
Тема 3. Основи техніки і тактики туризму.	7	2			5
Тема 4. Коротка історія краєзнавчих досліджень.	7		2		5
Всього за 1 кредит	30	2	4		24
Кредит 2.					
Туристично-краєзнавча робота як форма навчально-виховної діяльності					
Тема 1. Туристично-краєзнавча робота як форма навчально-виховної діяльності.	8		2		6
Тема 2. Форми, принципи і методи туристично-краєзнавчої роботи.	6		2		4
Тема 3. Вікові особливості учнів і туристично-краєзнавча робота.	4				4
Тема 4. Педагогічні та психологічні аспекти дитячо-юнацького туризму.	5				5

Тема 5. Планування й облік роботи гуртків.	7		2			5
Всього за 2 кредит	30		6			24
Кредит 3. Основні форми туристично-краєзнавчої роботи						
Тема 1. Навчальна стежка.	4		2			2
Тема 2. Організація шкільного краєзнавчого музею.	4		2			2
Тема 3. Місце екскурсій в організації туристично-краєзнавчої роботи.	4		2			2
Тема 4. Експедиція як форма туристично-краєзнавчої роботи.	4		2			2
Тема 5. Похід як форма туристично-краєзнавчої роботи.	6	2	4			
Тема 6. Організація туристичних заходів.	4	2	2			
Тема 7. Застосування ігрових прийомів у туристично-краєзнавчій роботі.	4		2			2
Всього за 3 кредит	30	4	16			10
Кредит 4. Організація та проведення туристичних походів.						
Тема 1. Масові туристичні заходи – зльоти, змагання.	7		2			3
Тема 2. Туризм і охорона навколишнього середовища.	3					3
Тема 3. Методика заохочення населення до занять туризмом.	4					4
Тема 4. Методика ресурсного забезпечення занять туризмом.	6		2			4
Тема 5. Організація і проведення початкової туристичної підготовки.	7	2	2			3
Тема 6. Організація і проведення туристичного походу з починаючими туристами.	5		2			3
Всього за 4 кредит	30	2	8			20
Кредит 5. Проведення туристично-спортивних занять в позаурочний час.						
Тема 1. Туризм в позаурочний час.	10		2			8
Тема 2. Заняття туризмом – важлива складова національної культури.	8					8
Тема 3. Проведення туристично-спортивних занять в позаурочний час.	12		4			8
Всього за 5 кредит	30		6			24
Кредит 6. Характеристика природно-географічного, суспільно-історичного, туристичного потенціалу України						
Тема 1. Сутність та склад природних краєзнавчо-туристичних ресурсів.	4		2			2
Тема 2. Природні краєзнавчо-туристичні ресурси України.	4		2			2
Тема 3. Сутність та склад суспільно-історичних ресурсів.	4		2			2
Тема 4. Біосоціальні рекреаційно-туристські ресурси.	6		2			4

Тема 5. Фортеці, замки і монастирі як подієві ресурси.	4		2			2
Тема 6. Краєзнавчо-туристичні ресурси Миколаївщини.	4		2			2
Тема 7. Робота з природними джерелами краєзнавчої інформації.	4		2			2
Всього за 6 кредит	30		14			16
Кредит 7. Спортивне орієнтування як вид спорту.						
Тема 1. Історія формування орієнтування як виду спорту.	4	2				2
Тема 2. Топографічні, спортивні карти. Масштаб.	4		2			2
Тема 3. Компас. Умовні знаки спортивних карт.	4		2			2
Тема 4. Вимірювання відстаней. Перші кроки за азимутом. Визначення точки знаходження.	4		2			2
Тема 5. Прийоми орієнтування за картою.	6		2			4
Тема 6. Рельєф місцевості і його зображення на спортивних картах.	4		2			2
Тема 7. Комплексне читання карти. Перенесення КП.	4		2			2
Всього за 7 кредит	30	2	12			16
Кредит 8. Базова туристська підготовка орієнтувальника.						
Тема 1. «Узяття» КП і ближній пошук.	4		2			2
Тема 2. Відновлення орієнтування. Аналіз втрат часу.	4		2			2
Тема 3. Тактико-технічні прийоми вибору руху.	4		2			2
Тема 4. Організація і проведення змагань зі спортивного орієнтування.	6		2			4
Тема 5. Визначення результатів змагань з орієнтування у заданому напрямку.	4		2			2
Тема 6. Заходи безпеки при проведенні змагань та тренувань.	4		2			2
Тема 7. Медичне забезпечення змагань зі спортивного орієнтування.	4		2			2
Всього за 8 кредит	30		14			16
Кредит 9. Туризм як галузь рекреації.						
Тема 1. Загальне уявлення про рекреацію.	8	2				6
Тема 2. Рекреаційний потенціал та рекреаційні ресурси.	8		2			6
Тема 3. Туризм як специфічна форма міжнародної торгівлі послугами.	8		2			6
Тема 4. Туризм і регіональний розвиток.	6					6
Всього за 9 кредит	30	2	4			24
Кредит 10. Особливості рекреаційної діяльності. Рекреаційна система						
Тема 1. Загальне уявлення про рекреаційну діяльність.	8	2	2			4
Тема 2. Основні концепти рекреаційної діяльності.	5					5
Тема 3. Концепції рекреаційних систем.	5					5

Тема 4. Туризм як галузь рекреаційної діяльності.	7		2			5
Тема 5. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційної сфери та туризму в Україні.	5					5
Всього за 10 кредит	30	2	4			24
Кредит 11. Рекреаційні ресурси України.						
Тема 1. Природно-ресурсний потенціал земель рекреаційного, курортного та природоохоронного значення.	4		2			2
Тема 2. Територіальна структура рекреаційного комплексу України.	3					3
Тема 3. Курортна система України.	5		2			3
Тема 4. Рекреаційна система Карпатського регіону.	3					3
Тема 5. Історико-архітектурне середовище людини і рекреація.	7		4			3
Тема 6. Проблемно-методичні питання визначення величини рекреаційних навантажень на ландшафтні комплекси природно-заповідних рекреаційних територій.	5		2			3
Тема 7. Природний рекреаційний потенціал і його визначення на прикладі Карпатського регіону.	3					3
Всього за 11 кредит	30		10			20
Всього	330	14	96			220

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Основи туризму.</i>		
1.	Основи техніки і тактики туризму.	2
<i>Кредит 3. Основні форми туристично-краєзнавчої роботи</i>		
1.	Похід як форма туристично-краєзнавчої роботи.	2
2.	Організація туристичних заходів.	2
<i>Кредит 4. Організація та проведення туристичних походів.</i>		
1.	Організація і проведення початкової туристичної підготовки.	2
<i>Кредит 7. Спортивне орієнтування як вид спорту.</i>		
1.	Історія формування орієнтування як виду спорту.	2
<i>Кредит 9. Туризм як галузь рекреації.</i>		
1.	Загальне уявлення про рекреацію.	2
<i>Кредит 10. Особливості рекреаційної діяльності. Рекреаційна система</i>		
1.	Загальне уявлення про рекреаційну діяльність.	2
	Всього:	14

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

<i>Кредит 1. Основи туризму.</i>		
1.	Програмно-нормативні та організаційні основи туризму.	2
2.	Коротка історія краєзнавчих досліджень.	2
<i>Кредит 2. Туристично-краєзнавча робота як форма навчально-виховної діяльності</i>		
1.	Туристично-краєзнавча робота як форма навчально-виховної діяльності.	2
2.	Форми, принципи і методи туристично-краєзнавчої роботи.	2
3.	Планування й облік роботи гуртків.	2
<i>Кредит 3. Основні форми туристично-краєзнавчої роботи</i>		
1.	Навчальна стежка.	2
2.	Організація шкільного краєзнавчого музею.	2
3.	Місце екскурсій в організації туристично-краєзнавчої роботи.	2
4.	Експедиція як форма туристично-краєзнавчої роботи.	2
5.	Похід як форма туристично-краєзнавчої роботи.	4
6.	Організація масових туристичних заходів.	2
7.	Застосування ігрових прийомів у туристично-краєзнавчій роботі.	2
<i>Кредит 4. Організація та проведення туристичних походів.</i>		
1.	Масові туристичні заходи – зльоти, змагання.	2
2.	Методика ресурсного забезпечення занять туризмом.	2
3.	Організація і проведення початкової туристичної підготовки.	2
4.	Організація і проведення туристичного походу з починаючими туристами.	2
<i>Кредит 5. Проведення туристично-спортивних занять в позаурочний час.</i>		
1.	Туризм в позаурочний час.	2
2.	Проведення туристично-спортивних занять в позаурочний час.	4
<i>Кредит 6. Характеристика природно-географічного, суспільно-історичного, туристичного потенціалу України</i>		
1.	Сутність та склад природних краєзнавчо-туристичних ресурсів.	2
2.	Природні краєзнавчо-туристичні ресурси України.	2
3.	Сутність та склад суспільно-історичних ресурсів.	2
4.	Біосоціальні рекреаційно-туристські ресурси.	2
5.	Фортеці, замки і монастирі як подієві ресурси.	2
6.	Краєзнавчо-туристичні ресурси Миколаївщини.	2
7.	Робота з природними джерелами краєзнавчої інформації.	2
<i>Кредит 7. Спортивне орієнтування як вид спорту.</i>		
1.	Топографічні, спортивні карти. Масштаб.	2
2.	Компас. Умовні знаки спортивних карт.	2
3.	Вимірювання відстаней. Перші кроки за азимутом. Визначення точки знаходження.	2
4.	Прийоми орієнтування за картою.	2

5.	Рельєф місцевості і його зображення на спортивних картах.	2
6.	Комплексне читання карти. Перенесення КП.	2
Кредит 8. Базова туристська підготовка орієнтувальника.		
1.	«Узяття» КП і ближній пошук.	2
2.	Відновлення орієнтування. Аналіз втрат часу.	2
3.	Тактико-технічні прийоми вибору руху.	2
4.	Організація і проведення змагань зі спортивного орієнтування.	2
5.	Визначення результатів змагань з орієнтування у заданому напрямку.	2
6.	Заходи безпеки при проведенні змагань та тренувань.	2
7.	Медичне забезпечення змагань зі спортивного орієнтування.	2
Кредит 9. Туризм як галузь рекреації.		
1.	Рекреаційний потенціал та рекреаційні ресурси.	2
2.	Туризм як специфічна форма міжнародної торгівлі послугами.	2
Кредит 10. Особливості рекреаційної діяльності. Рекреаційна система.		
1.	Загальне уявлення про рекреаційну діяльність.	2
2.	Туризм як галузь рекреаційної діяльності.	2
Кредит 11. Рекреаційні ресурси України.		
1.	Природно-ресурсний потенціал земель рекреаційного, курортного та природоохоронного значення.	2
2.	Курортна система України.	2
3.	Історико-архітектурне середовище людини і рекреація.	4
4.	Проблемно-методичні питання визначення величини рекреаційних навантажень на ландшафтні комплекси природно-заповідних рекреаційних територій.	2
	Всього:	96

7. Теми самостійних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Основи туризму.		
1.	Основи туризму.	8
2.	Програмно-нормативні та організаційні основи туризму.	6
3.	Основи техніки і тактики туризму.	5
4.	Коротка історія краєзнавчих досліджень.	5
Кредит 2.		
Туристично-краєзнавча робота як форма навчально-виховної діяльності		
1.	Туристично-краєзнавча робота як форма навчально-виховної діяльності.	6
2.	Форми, принципи і методи туристично-краєзнавчої роботи.	4
3.	Вікові особливості учнів і туристично-краєзнавча робота.	4
4.	Педагогічні та психологічні аспекти дитячо-юнацького туризму.	5
5.	Планування й облік роботи гуртків.	5

<i>Кредит 3. Основні форми туристично-краєзнавчої роботи</i>		
1.	Навчальна стежка.	2
2.	Організація шкільного краєзнавчого музею.	2
3.	Місце екскурсій в організації туристично-краєзнавчої роботи.	2
4.	Експедиція як форма туристично-краєзнавчої роботи.	2
5.	Застосування ігрових прийомів у туристично-краєзнавчій роботі.	2
<i>Кредит 4. Організація та проведення туристичних походів.</i>		
1.	Масові туристичні заходи – зльоти, змагання.	3
2.	Туризм і охорона навколишнього середовища.	3
3.	Методика заохочення населення до занять туризмом.	4
4.	Методика ресурсного забезпечення занять туризмом.	4
5.	Організація і проведення початкової туристичної підготовки.	3
6.	Організація і проведення туристичного походу з починаючими туристами.	3
<i>Кредит 5. Проведення туристично-спортивних занять в позаурочний час.</i>		
1.	Тема 1. Туризм в позаурочний час.	8
2.	Тема 2. Заняття туризмом – важлива складова національної культури.	8
3.	Тема 3. Проведення туристично-спортивних занять в позаурочний час.	8
<i>Кредит 6. Характеристика природно-географічного, суспільно-історичного, туристичного потенціалу України</i>		
1.	Сутність та склад природних краєзнавчо-туристичних ресурсів.	2
2.	Природні краєзнавчо-туристичні ресурси України.	2
3.	Сутність та склад суспільно-історичних ресурсів.	2
4.	Біосоціальні рекреаційно-туристські ресурси.	4
5.	Фортеці, замки і монастирі як події ресурси.	2
6.	Краєзнавчо-туристичні ресурси Миколаївщини.	2
7.	Робота з природними джерелами краєзнавчої інформації.	2
<i>Кредит 7. Спортивне орієнтування як вид спорту.</i>		
1.	Історія формування орієнтування як виду спорту.	2
2.	Топографічні, спортивні карти. Масштаб.	2
3.	Компас. Умовні знаки спортивних карт.	2
4.	Вимірювання відстаней. Перші кроки за азимутом. Визначення точки знаходження.	2
5.	Прийоми орієнтування за картою.	4
6.	Рельєф місцевості і його зображення на спортивних картах.	2
7.	Комплексне читання карти. Перенесення КП.	2

<i>Кредит 8. Базова туристська підготовка орієнтувальника.</i>		
1.	«Узяття» КП і ближній пошук.	2
2.	Відновлення орієнтування. Аналіз втрат часу.	2
3.	Тактико-технічні прийоми вибору руху.	2
4.	Організація і проведення змагань зі спортивного орієнтування.	4
5.	Визначення результатів змагань з орієнтування у заданому напрямку.	2
6.	Заходи безпеки при проведенні змагань та тренувань.	2
7.	Медичне забезпечення змагань зі спортивного орієнтування.	2
<i>Кредит 9. Туризм як галузь рекреації.</i>		
1.	Загальне уявлення про рекреацію.	6
2.	Рекреаційний потенціал та рекреаційні ресурси.	6
3.	Туризм як специфічна форма міжнародної торгівлі послугами.	6
4.	Туризм і регіональний розвиток.	6
<i>Кредит 10. Особливості рекреаційної діяльності. Рекреаційна система</i>		
1.	Загальне уявлення про рекреаційну діяльність.	4
2.	Основні концепти рекреаційної діяльності.	5
3.	Концепції рекреаційних систем.	5
4.	Туризм як галузь рекреаційної діяльності.	5
5.	Проблеми та перспективи розвитку рекреаційної сфери та туризму в Україні.	5
<i>Кредит 11. Рекреаційні ресурси України.</i>		
1.	Природно-ресурсний потенціал земель рекреаційного, курортного та природоохоронного значення.	2
2.	Територіальна структура рекреаційного комплексу України.	3
3.	Курортна система України.	3
4.	Рекреаційна система Карпатського регіону.	3
5.	Історико-архітектурне середовище людини і рекреація.	3
6.	Проблемно-методичні питання визначення величини рекреаційних навантажень на ландшафтні комплекси природно-заповідних рекреаційних територій.	3
7.	Природний рекреаційний потенціал і його визначення на прикладі Карпатського регіону.	3
	Всього:	220

8. Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, бесіда);
- метод проблемного викладу матеріалу;

- наочні (презентація, ілюстрація);
- індуктивно-дедуктивний;
- метод стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи усного, письмового, тестового контролю та самоконтролю.

9. Методи контролю

Навчальна дисципліна «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» включає **контрольний** розділ, що визначає диференційований та об'єктивний облік результатів навчальної діяльності студентів і включає в себе ряд підрозділів:

- а) контроль засвоєння теоретичних знань;
- б) контроль рівня та динаміки фізичної підготовленості студентів;
- в) контроль засвоєння професійних навичок;

Оцінка рівня теоретичних знань здійснюється за допомогою:

а) модульних контрольних робіт, які поєднують тестові та текстові завдання, що базуються на засвоєному навчальному матеріалі модуля, включаючи матеріал, винесений на самостійне опрацювання;

Оцінка за вірну відповідь на тестове запитання – 2 бали.

Відповідь на текстове запитання, в залежності від обсягу та змістовності, оцінюється від 1 до 8 балів;

Оцінка рівня та динаміки фізичної підготовленості студентів здійснюється за допомогою:

а) *практичного виконання студентами цілісної краєзнавчої екскурсії на конкурсних засадах*, згідно з правилами організації.

Враховується *результат*, показаний студентом, при виконанні даної теми. Діапазон оцінки за показаний результат розпочинається з 1 балу. В 1-4 бали оцінюється результат, який відповідає низькому рівню організаційно-практичної підготовленості, достатній рівень підготовленості оцінюється в 5-7 балів, високий - в 8-10 балів і вище.

При виконанні окремих завдань на результат припускається одночасне оцінювання також і організації виконання. В залежності від ступеня оволодіння організаційними навичками, діапазон оцінки може бути від 1 до 10 балів.

Оцінка рівня засвоєння професійних навичок здійснюється за допомогою:

а) підготовки планів-конспектів окремих частин уроку, «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» уроку в цілому, навчально-тренувального заняття для школярів різних вікових груп і практичного проведення уроку чи тренування, або його складових частин;

б) аналізу проведення студентом уроку «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)» для учнів ЗОШ, навчально-тренувального заняття для учнів ДЮСШ, або ж їх складових частин;

в) доповнень та зауважень під час аналізу навчальної практики.

Максимальна оцінка за проведення навчальної практики – 10 балів; максимальна оцінка за аналіз навчальної практики – 5 балів; слухне доповнення або зауваження під час аналізу оцінюється від 1 до 3 балів.

Додаткові бали студент може отримати:

а) за науково-дослідну роботу: підготовку реферату, доповіді на засіданні гуртка або студентській конференції, наукової статті – від 5 до 20 балів;

б) за суддівство змагань – до 5 балів за одне суддівство;

в) за кращий серед одногрупників результат студент отримує додатково 5 балів, за другий за рейтингом результат – 3 бали і за третій результат – 1 бал, але при умові, якщо показані результати перевищують запланований максимальний результат (більше ніж результат, оцінений в 10 балів);

Максимальна оцінка за один кредит складає 100 балів.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

I семестр

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Кредит № 1				Кредит № 2					
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T5	
25	25	25	25	20	20	20	20	20	200

Поточне тестування та самостійна робота													Сума
Кредит № 3							Кредит № 4						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T1	T2	T3	T4	T5	T6	
14	14	14	14	14	15	15	16	16	17	17	17	17	200

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Кредит № 5			Кредит № 6							
T1	T2	T3	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	
33	33	34	14	14	14	14	14	15	15	200

II семестр

Поточне тестування та самостійна робота														Сума
Кредит № 7							Кредит № 8							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	
14	14	14	14	14	15	15	14	14	14	14	14	15	15	200

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Кредит № 9				Кредит № 10					
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T5	
25	25	25	25	20	20	20	20	20	200

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
Кредит № 11							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	
14	14	14	14	14	15	15	100

T1, T2 ... T9 – теми кредитів

Критерії оцінювання

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За	За шкалою	Оцінка за національною шкалою
----	-----------	-------------------------------

шкалою ECTS	університету	Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89 (дуже добре)	4 (добре)	4/добре/зараховано
C	65-79 (добре)		
D	55-64 (задовільно)	3 (задовільно)	3/задов./зараховано
E	50-54 (достатньо)		
FX	35-49 (незадовільно)	2 (незадовільно)	не зараховано

11. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни.
2. Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи студентів:
  - «Теорія та методика викладання обраного виду спорту (туризм)»;
  - Реферат «Історичні пам'ятки міста»;
  - Реферат «Пам'ятки архітектури Миколаївщини»
  - Реферат «Історія міста»;
  - «Складання історичного кросворду знаменитих людей рідного краю»;
  - Реферат «Організація краєзнавчо-туристичного походу вихідного дня».
3. Навчальні відеофільми:
  - «Краєзнавчі куточки Миколаївської області».
  - «Гранітно-степове Побужжя»;
  - «Асканія-Нова»;

Розроблено робочу програму навчальної дисципліни; теми письмових реферативних робіт; питання до заліку; тематика, питання і види самостійної роботи студентів; теми семінарських та практичних занять зі списком додаткової літератури, тестові завдання, презентації.

12. Рекомендована література

Базова

1. Закон України від 15 вересня 1995 року №324 / 95 – ВР «Про туризм»
2. Ахмадулін. Ф.А. «Організація та проведення туристичних змагань школярів». 1983р.
3. Гонопольський В.И. «Уроки туризму»: посібник для вчителів» МО; 1998р.
4. Моргунов Б.Л. «Туризм: учбовий посібник для студентів педагогічних Інститутів». – М., Просвещение 1978 р.
5. Алешин В.М., Серебрянський А.В. «Туристична топографія». – М. 1985.
6. Алешин В.М., Серебрянський А.В. Туристская топография.–М, 1985.
7. Бардин А. Азбука туризма.– М., 1985.
8. Берлянт А.М. Карта рассказывает.– М., 1978,
9. Забалій М.Д., Петровський В.С. Пішохідний і лижний туризм,– К., 1984.
10. Иванов А.А. Начальная подготовка ориентировщика.– М., 1985
11. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота.– К., 1995
12. Кодыш Э. Соревнования туристов М., 1990

13. Пимкин А Школа виживання Електронний підручник сайт eхеbook.com
14. Серб Т. Ситуаційні задачі як метод навчання та контролю знань у гуртках спортивного туризму.– Тернопіль, 2000
15. Спутник туриста.– К.: Здоров'я, 1983.
16. Усов А. Орієнтування в подорожі. Краєзнавство. Географія. Туризм № 36, 2005

Допоміжна

1. Правила змагань з спортивного туризму
2. ПРАВИЛА проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України
3. Міська бібліотека ім. М.Кропивницького
4. Алексеев С. С., Рубель Р. Б. Размышления о туризме. Свердловск, Средне-Уральское книжное изд-во, 1974.
5. Бодалев А.А, Формирование понятия о другом человеке как личности. Л., Изд. ЛГУ, 1970.
6. Шибутани Т. Социальная психология.– М., «Прогресс», 1969.
7. Добрович А.Б. Общение: наука и искусство.– М., «Знание», 1978.
8. Карнеги Д. Как приобретать друзей и оказывать влияние на людей. «ЭКО», 1978, . 4-6; 1979, . 1-3.
9. Ковалев А.Г. Коллектив и социально-психологические проблемы руководства. М., Политиздат, 1975.
10. Коломинский Я.Л. Человек среди людей. Изд. 2-е. М., «Молодая гвардия», 1973.
11. Кон И. С. Социология личности. М., Политиздат, 1967; Открытие «Я».– М., Политиздат, 1978.
12. Кузьмин Е.С., Волков. И.П., Емельянов Ю.Н. Руководитель и коллектив. Л., Лениздат, 1974.
13. Социальная психология личности. Л., «Знание», 1974.
14. Общая психология. Под ред. А. В. Петровского.– М., «Просвещение», 1976.
15. Социальная психология. Под общ. ред. Г.П. Предвечногo и Ю.А. Шерковина.– М, Политиздат, 1975.
16. Парыгин Б.Д. Основы социально-психологической теории. М., «Мысль», 1971; Научно-техническая революция и личность. М., Политиздат, 1978.
17. Штюрман Ю.А. Опасности в туризме мнимые и действительные,– М., «Физкультура и спорт», 1972.

13. Інформаційні ресурси

1. Сайт кафедри фізичної культури та спорту МНУ ім. В.О.Сухомлинського.
2. <http://www.uaf.org.ua/>
3. <http://iaaf.org/>
4. <http://www.european-athletics.org/>
5. http://tourlib.net/books_ukr/petranivsky4.htm
6. <https://uk.wikipedia.org>
7. http://pidruchniki.com/14170120/kulturologiya/vid_avtora
8. <http://nsku.org.ua/>

9. <http://korolenko.kharkov.com/kray/kray0.html>
10. <http://www.lnu.edu.ua>